

Riksantikvaren
Dronningens gate 13
Postboks 8196 Dep
0034 OSLO

Y Kvinnherad kommune	
29 MARS 2012	
Saksnr.: 06/276	U off.:
Saksbeh.: 186	Kopi:

KOPI

Vår ref.: (nyttast ved korrespondanse)
200601338-32/714/INLG

Dykkar ref.:

Bergen, 28. mars 2012

Sunde sentrum - Reguleringsplan - Kvinnherad kommune. Oversending i høve nasjonale kulturminneinteresser. Motsegn.

Viser til e-post med vedlagt politisk saksframlegg og plankart sendt til Dykk den 23.3.2012 og 28.3.2012, samt e-post frå Kvinnherad kommune datert 25.3.2012.

Hordaland fylkeskommune oversender privat reguleringsplan for Sunde sentrum i Kvinnherad kommune på offentlig høyring der nasjonale kulturminneinteresser er trua, då fylkeskommunen sjølv ikkje ynskjer å reise motsegn, jf. politisk møte i Kultur- og ressursutvalet den 6.3.2012, jf. politisk vedtak (sjå vedlagt møtebok). Vi har fått frist til å handsame saka til over påske, formell dato vil bli sendt oss på fredag 30.3.2012, jf. e-post frå Kvinnherad kommune datert 25.3.2012.

Hordaland fylkeskommune er forplikta til å sende plansaker til Riksantikvaren der nasjonale kulturminneinteresser er trua, når fylkeskommunen sjølv ikkje ynskjer å reise motsegn, jf. *Lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner (kml.)* samt *Forskrift om faglig ansvarsfordeling m. v. etter kulturminneloven av 9. februar 1979 (forskriftene)*, og rundskrivna T-6/89: *Delegasjon. Nye, forskrifter til kulturminneloven om faglig ansvarsområde mv. delegasjon*, T-4/92; *Kulturminnevern og planlegging etter plan- og bygningsloven*, T-4/95 /T-5/95; *Retningslinjer for bruk av innsigelse i plansaker etter plan- og bygningsloven*, T-2/2003 *Om endringer i plan- og bygningsloven. Tidsfrister i planleggingen, kart og stedfestet informasjon* og T-2/2004; *Om ikraftsetting av endringer i plan- og bygningsloven. Klage og innsigelse - Ot.prp. nr.31 (2003-2004)*.

Tidlegare sakshandsaming

Kvinnherad kommune har sendt revidert forslag til reguleringsplan for Sunde til ny vurdering med oppmoding om å trekkja vårt varsel om motsegn. Det går samstundes fram at kommunen meiner endringane er så små at planen ikkje treng ut på ny offentlig høyring.

Byggadministrasjon Harald Bjørndal a.s varsla den 3.2.2006 oppstart av reguleringsarbeid for sunde sentrum. Hordaland fylkeskommune gav den 28.3.2006 mellom anna innspel om at:

Me gjer merksam på at me i samband med høyring av eit planforslag vil leggje vekt på arealpolitikken og dei fylkespolitiske retningslinene og kan eventuelt fremja motsegn på grunnlag av desse. Seksjon for kulturminnevern og museum vil minne om pkt. 2 i dei regionale retningslinene i fylkesdelplan for kulturminne der dokumentasjon av kulturminne og kulturmiljø skal gjerast på eit tidleg stadium i all arealplanlegging. Planar som ikkje har tilfredsstillande dokumentasjon om kulturminne kan returnerast for utfyllande dokumentasjon. Me ber om at eventuelle kulturminneinteresser vert omtalte, verneverdiane vurderte og teke omsyn til i det vidare planarbeidet. Her er det viktig å få fram ikkje berre fornminne og bygningar/bygningsmiljø, men og steingardar, gamle ferdselsårer, utmarksminne, tekniske kulturminne, kulturlandskap, m.m. Me har opplysningar om fleire SEFRAK-registrerte

bygningar i planområdet, jf. vedlagt kart. Me ber om at desse vert teke omsyn til i det vidare planarbeidet.

Reguleringsplanen vart lagt ut på høyring 5.7.2007 der Hordaland fylkeskommune fekk utvida frist til 24.9.2007. I høve nyare tids kulturminneinteresser gav Hordaland fylkeskommune datert 21.9.2007 fråsegn i saka om at:

Senterutvikling

I følge fylkesplanen for Hordaland er det viktig med eit nett av livskraftige sentra som skal medverke til å halde ved lag store trekk av busettingsmønsteret. Senterutviklinga skal bidra til å styrke lokal identitet og kultur, og ivareta kulturminne. Gode senterkvalitetar er m.a. å bygge på dei stadeigne kvalitetane, og stadanalysen som er utarbeidd for Sunde sentrum trekker fram sentrale tema kring dette. Vi kan ikkje sjå at dei viktigaste punkta i analysen er tekne omsyn til i planen...

Nyare tids kulturminne

Sunde sentrum er eit miljø med kulturminneverdi. Kulturminna må vektleggast som premis for planen. For å sikre kulturminna bør det utarbeidast meir eintydige arealbruksføremål og føresegn i planen. Dei elementa som er naudsynte for vern av kulturmiljø må regulerast med føremål bevaring. Lovgrunnlaget for regulering til Spesialområde bevaring er §§ 25,6 og 26 i plan- og bygningsslova. Det er viktig at denne reguleringsplanen får lagt rammene for ei framtidig positiv utvikling av Sunde sentrum som tek vare på kulturminna og utloyster det potensialet for kunnskap og samhandling som dei representerer. Seksjon for kulturminnevern og museum ved kultur- og idrettsavdelinga i fylkeskommunen meiner planforslaget kan vere i strid med regionale og nasjonale kulturminneinteresser.

Oppsummering

Hordaland fylkeskommune har vesentlege merknader til planforslaget når det gjeld senterutvikling, strandsona, bustad/næring/grønstruktur og kulturminne. Vi meiner planen ikkje tek tilstrekkeleg omsyn til regionale retningslinjer og føringar, den fangar ikkje opp viktige punkt i stadanalysen som skulle ligge til grunn for arbeidet, og den kan vere i strid med regionale og nasjonale kulturminneinteresser. Vi vurderer å fremje motsegn til planen. Motsegn skal handsamast politisk, og vi ber difor om:

- *Drøftingsmøte med kommunen så snart som råd.*
- *Utsett frist til 6. desember dersom det vert aktuelt med politisk handsaming.*

Det vart deretter halt to drøftingsmøte 22.10.2007 og 17.8.2008 der det mellom anna var merknader om at planen manglar overordna føringar og må vise eit betre samspel med stadanalysen. Med omsyn til kulturminneinteressene vart det gjeve innspel om at Håkonshallen og fabrikkbygningen (knytt til Bjelland hermetikk) må bevarast, men at ein evt. kan bygge på fabrikkbygningen med ein etasje. Det vart fremja kritikk til utforming av allmenntilgjengelig føremål kystkultursenter på Nesjanaset, då det heller bør knyttast opp mot Andor Tveit sitt skipsbyggeri og hovudhus på andre sida av Bjellandsundet. Det vart diverre ikkje oppnådd semje på drøftingsmøta.

Det har vore stort lokalt engasjement i saka, jf. vedlagt kopi av politisk saksframlegg om "Interpellasjon: Verneområde i Sunde kommune". Med bakgrunn i Stadanalysen for Sunde (2004) og utkast til reguleringsplan vart det skipa ei arbeidsgruppe der representantar frå Sunde Grendalag, Sunde kystkultursenter, leiar av forvaltningskomiteen og Kvinnherad kommune var representert. Arbeidsgruppa skulle vurdere Sunde sentrum som kulturminne/kulturmiljø. Grunnlaget for vurderinga var Hordaland fylkeskommune si fråsegn til planforslaget datert 21.9.2007. Arbeidsgruppa har, med bakgrunn i regionale og nasjonale føringar for kulturminneforvaltninga, registrert kva kulturminneverdi Sunde sentrum representerer og gjeve ei tilråding om kva kulturmiljø og kulturminne som kan regulerast til føremål vern. I internt skriv frå kultur og fritid datert 20.9.2010 står det mellom anna at: *Hermetikkindustrien på Sunde vert definert som eit nybrottsarbeid på 1800-talet. Her var to hermetikkfabrikkar som gjorde Sunde til den største industribygda i Sunnhordland...Arbeidsgruppa ser det slik at for å sikra hermetikkindustrihistoria på Sunde, må ein ta*

var på pipa og Håkonshallen. Håkonshallen er godt eigna til eit framtidig hermetikkindustrimuseum i regionen Sunnhordland (jf. s. 4). Under "Tematisk grunnlag" (s. 14) står det elles at: *Omgrepet "Hermetikkindustrien si vogge" er stadfesta i brev frå Norsk hermetikkmuseum, Stavanger Museum og er først og fremst eit uttrykk for det historiske perspektivet, men også at det set hermetikkindustrihistoria på Sunde inn i eit nasjonalt perspektiv som det fyrste i Noreg. Difor kan ein forstå at det føreliggjande planforslaget kan vera i strid med regionale og nasjonale kulturminneinteresser slik kulturavdelinga i fylket meiner*".

Kvinnherad kommune sendte 27.6.2011 revidert forslag til reguleringsplan for Sunde sentrum til ny vurdering med oppmoding om å trekke vårt varsel om motsegn.

Kort skildring av planen

Hovudføremåla i planutkastet frå 2007 var å utvikle sentrum med føremål som bustad/blokkhus, industri, fritidsbustader, naust, offentleg trafikkområde, kombinerte føremål bustad/næring, parkering m.m. Føremåla var delvis i strid med kommuneplanen. Planforslaget omfattar Sunde sentrum og då i hovudsak dei sjønære areala på bae sider av sundet. Planframlegget var lagt ut til 1. gongs høyring i 2007, og er såleis utarbeida etter gammal plan- og bygningslov. Når kommunen no har sendt nytt planforslag til vurdering, har dei framleis valt å gjera det etter gammal plan- og bygningslov. Det er ikkje utarbeida planprogram eller konsekvensutgreiing.

Kulturminnefaglege forhold

Sunde var frå gammalt av ei lita jordbruksbygd med nokre få bruk. I tida frå 1866 til 1913 vaks den folkerike fiskeribygd Sunde fram til å bli den nest største tettstaden i Sunnhordland, etter Leirvik på Stord, og var den einaste tettstaden i Kvinnherad fram til 1960. Det var handelsstaden og industristaden Sunde som la grunnlaget for denne veksten. I dag er det berre "Håkonshallen" og eit lakseslakteri som minner om hermetikkperioden, som var så viktig for veksten av Sunde. "Håkonshallen" var ein del av Bjellandsfabrikken og er den best bevarte og autentiske attståande bygningen frå denne industriperioden. Namnet "Håkonshallen" har den fått grunna arkitekturen som er knytt opp mot mellomalderen sitt arkitektoniske formspråk, jamfør Håkonshallen i Bergen.

"Håkonshallen" var ein del av Bjellandsfabrikken og er den best bevarte og autentiske attståande bygningen frå denne industriperioden. Namnet "Håkonshallen" har den fått grunna arkitekturen som er knytt opp mot mellomalderen sitt arkitektoniske formspråk, jamfør Håkonshallen i Bergen. "Håkonshallen" vart bygd som eit moderne notbarkeri, der fiskarane kunne barka (impregnera) nøtene sine før sesongen tok til. Snurpenøtene kom no i bruk for alvor, og det vart difor behov for større barkeri.

Hordaland fylkeskommune viser elles til omgrepet om Sunde sentrum, som *"Hermetikkindustrien si vogge"*, som er stadfesta i brev frå Norsk hermetikkmuseum, Stavanger Museum som set hermetikkindustrihistoria på Sunde inn i eit nasjonalt perspektiv som det fyrste i Noreg, jf. internt skriv frå kultur og fritid datert 20.9.2010.

Konfliktvurdering

Hordaland fylkeskommune kan ikkje sjå at våre merknader i høve kulturminne og senterutvikling i skriv av 21.9.2007 i stor nok grad er teken til følgje i det reviderte planforslaget. Delar av planforslaget er framleis i konflikt med viktige regionale og nasjonale kulturminneinteresser og det vert difor rådd til at det vert fremja motsegn til planforslaget slik det ligg føre. Det vart difor lagt fram forslag til vedtak i politisk møte i Kultur- og ressursutvalet den 7.2.2012 om at:

1. *Sunde er ein tradisjonsrik tettstad med særegne kvalitetar og potensiale for å vera eit attraktivt lokalsenter. Kultur- og ressursutvalet kan ikkje sjå at det er tatt omsyn til fylkeskommunen sine merknader. Planforslaget er ikkje godt nok i samsvar med gode prinsipp for tettstadutvikling.*
2. *Delar av planforslaget er i konflikt med viktige regionale og nasjonale kulturminneinteresser.*
 - a) *Industrikulturminne "Håkonshallen" må integrerast i området som er regulert til*

spesialområde vern, jf. pbl. § 25,6.

b) Dersom lakseslakteriet skal rivast må det gjennomførast ein kulturminnedokumentasjon

Kultur- og ressursutvalet fremjar motsegn til punkta a) og b).

Kultur- og ressursutvalet gjorde vedtak i saka om at saka blir utsett til neste møte, den 6.3.2012, slik at synfaring kan gjennomførast.

Tilråding

Hordaland fylkeskommune vil tilrå Riksantikvaren om å vurdere om planforslaget er i konflikt med nasjonale og regionale kulturminneinteresser og eventuelt fremje motsegn til planen.

Venleg helsing

Anna-Elisa Tryti
fylkeskultursjef

Per Morten Ekerhovd
fylkeskonservator

Vedlegg:

Utdrag frå møtebok i Kultur- og ressursutvalet 6.3.2012

Politisk saksframlegg

Planforslag lagt ut på høyring

Politisk saksframlegg, Kvinnherad kommune: "Interpellasjon: verneområde i Sunde sentrum

Internt skriv, Kvinnherad kommune: Reguleringsplan Sunde og spesialområde vern, vurdering frå ei arbeidsgruppe

Nytt planforslag oversendt til Hordaland fylkeskommune 27.6.2011

Fråsegn frå Hordaland fylkeskommune i høve forseinka handsaming, datert 8.7.2011

Fråsegn frå Hordaland fylkeskommune i høve forventta handsaming, datert 4.11.2011

Politisk saksframlegg, datert 7.2.2012

Politisk vedtak, datert 7.2.2012

Politisk vedtak, datert 6.3.2012

Stadanalyse, Strandstaden Sunde, Kvinnherad kommune, 2004

Utdrag om "Stavangers første hermetikkfabrikk, Stavanger Preserving Co, etableres", frå *Arringar i byhistorien/Framsiden - Byhistorisk foreining*

Info om "Snurper", <http://no.wikipedia.org/wiki/Snurper>

Fråsegn frå Fylkesmannen, datert 6.3.2012

Kopi:

Kvinnherad kommune

Fylkesmannen i Hordaland